

Муравський О.А., к.е.н., доцент
кафедри банківської справи,
Національний університет біоресурсів
і природокористування України

ДО ПИТАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ КАТЕГОРІЇ «ОБОРОТНІ КОШТИ»

Муравський О.А. До питання економічної категорії «оборотні кошти». У статті висвітлено основні підходи до визначення економічної категорії «оборотні кошти». Встановлені спільні та відмінні ознаки трактування термінів «оборотний капітал», «оборотні активи», «оборотні кошти» відомими вченими-економістами. Уточнено сутність економічної категорії «оборотні кошти» для поглибленого розуміння їх складу, структури, механізмів формування і використання.

Ключові слова: оборотний капітал, оборотні активи, оборотні кошти, грошові кошти, фонди обігу.

Муравский А.А. К вопросу экономической категории «оборотные деньги». В статье отражены основные подходы к определению экономической категории «оборотные средства». Установлены общие и отличительные признаки трактовки терминов «оборотный капитал», «оборотные активы», «оборотные деньги» известными учеными-экономистами. Уточнена сущность экономической категории «оборотные средства» для углубленного понимания их состава, структуры, механизмов формирования и использования.

Ключевые слова: оборотный капитал, оборотные активы, оборотные деньги, денежные средства, фонды обращения.

Muravskiy O.A. On the question of the economic category «current assets». The article describes the main approaches to the definition of the economic category «working capital». Established common and distinctive features of the terms «working capital», «current assets», «working capital» by famous economists. The essence of the economic category «current assets» for the deep understanding of their composition, structure, mechanisms of formation and use is specified.

Key words: working capital, current assets, working capital, cash, circulation funds.

Прискорення відтворювального процесу, покращення фінансового стану сільськогосподарських підприємств, що передбачає залучення додаткових обсягів фінансових ресурсів і їх більшу віддачу, в сучасних посткризових економічних умовах в Україні та світі висуває на перший план першочергове завдання підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва і формування в сільськогосподарських підприємствах оптимальних за обсягом та структурою оборотних коштів. Вирішення окреслених завдань зумовлює необхідність дослідження теоретичних аспектів сутності, структури й особливостей формування оборотних коштів сільськогосподарських підприємств як економічної категорії.

Як зазначають П.С. Єщенко та Ю.І. Палкін [16], економічні категорії відображують суспільні виробничі відносини як свій головний предмет; мають об'єктивний та історичний характер, оскільки характеризують об'єктивну дійсність – вони відповідають певним історичним умовам і відображують відповідний рівень економічного життя; як теоретична абстракція характеризуються специфічними ознаками (властивими тільки цій категорії); сутністю і формою прояву; головною функцією; місцем у системі категорій; формами і методами використання. Узагальнюючи вищенаведене, на рис. 1 зображено ознаки економічної категорії.

Характерною й обов'язковою рисою наукового методу пізнання є те, що підґрунтям існуючих концепцій слугують постулати, на основі яких вибудовується несуперечлива теорія, що абстрактно описує явища і процеси об'єктивної реальності.

Сьогодні складно визначити методологічні основи управління та організації оборотних коштів підприємства як економічної категорії. У зарубіжній і вітчизняній літературі відсутні чіткі базові поняття, а це безпосередньо вказує на те, що оборотні кошти як економічна категорія та елемент практичної діяльності знаходяться на стадії свого становлення і розвитку. Тому з метою конкретизації змістовного аспекту економічної категорії оборотних коштів акцентуємо увагу на управлінському обліку.

Класифікація і групування оборотних коштів за різними ознаками постають як основоположні у діяльності підприємства, оскільки є підґрунтям прийняття управлінських рішень.

У сучасній економічній літературі застосовуються економічні категорії, що ідентично позначають зміст терміна «оборотні кошти», однак форма його подання може суттєво різнитися. З метою визначення сутності й аналізу змісту категорії «оборотні кошти» за ознаками, наведеними на рис. 1, вважаємо за доцільне зосередити увагу

на поглибленому дослідженні таких аспектів, як:

- 1) вітчизняна економічна школа щодо визначення оборотних коштів;
- 2) інституціональне і нормативно-правове закріплення економічної категорії;
- 3) міжнародні стандарти і підходи.

Такий підхід дає можливість чітко визначити співвідношення

термінів, оскільки значення категорій «оборотний капітал», «оборотні активи», «оборотні кошти», що вживаються економістами-практиками і науковцями, є близьким, однак з деякими відмінностями.

1. Вітчизняна економічна школа щодо визначення оборотних коштів.

Дослідженням проблем управління, організації, обліку фінансових ресурсів підприємств присвячені праці відомих вітчизняних економістів: І. Белебехи, М. Білухи, О. Бородіної, Ф. Бутинця, С. Голова, А. Герасимовича, П. Гайдучього, Г. Кірейцева, М. Кужельного, Ю. Литвина, В. Лінника, В. Моссаковського, Л. Сука, В. Сопка, Л. Шатковської, В. Плаксієнка та ін.

Різні аспекти формування і використання фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств висвітлено науковцями-аграрниками: В. Алексійчуком, В. Андрійчуком, В. Власовим, О. Гудзь, М. Дем'яненко, І. Заїкою, І. Зеліско, П. Канінським, М. Коденською, М. Кропивком, Ю. Лупенком, М. Маліком, О. Могильним, В. Онегіною, Г. Підлісецьким, П. Саблуком, П. Стецюком, В. Федосовим та ін.

На думку авторів праць із фінансового менеджменту, фінансів підприємств А. Поддєрьогіна, І. Бланка, Т. Момот та ін., визначення сутності оборотних коштів є комплексним [1; 2; 3; 11; 19; 13; 18; 17; 20]. Важливо наголосити на тому, що низка науковців тлумачить оборотні кошти як «предмети праці», «матеріальні активи», «гроші, що обертаються» тощо.

За визначеннями, які наводить А. Поддєрьогін, оборотні кошти – це грошові ресурси, які вкладено в оборотні виробничі фонди і фонди обігу для забезпечення безперервного виробництва та реалізації виготовленої продукції. Це активи, які протягом одного виробничого циклу або одного календарного року можуть бути перетворені на гроші [19, с. 186]. Дослідник зазначає, що останнє співзвучне із визначенням оборотного капіталу – коштів, які вкладено в оборотні активи підприємства і які використовуються або призначаються для використання у виробництві, що свідчить, на його думку, про ідентичність понять. Він також наголошує, що зарубіжні економісти пропонують визначення оборотного капіталу як різниці оборотних активів і короткострокових зобов'язань, що також вказує на величину власного оборотного капіталу [19, с. 186].

Рис. 1. Ознаки економічної категорії

І. Бланк наводить таке визначення оборотного капіталу [1; 3]: це фінансові ресурси, що інвестуються в кожному виробничо-комерційному циклі для створення виробничих оборотних фондів і купівлі робочої сили, які в процесі кругообігу постійно переходять з однієї функціональної форми в іншу, створюючи при цьому фонди обігу, які відшкодовуються у грошовій формі в кінці кожного циклу кругообігу, забезпечуючи цим поряд із основним капіталом безперервність процесу виробництва та реалізації продукції.

Аналіз сутності визначення економічної категорії «оборотні кошти» наведено в табл. 1.

Під оборотними коштами О. Гетьман і В. Шаповал розуміють предмети праці, які повністю беруть участь у виробничому процесі і цілком переносять свою вартість на вартість виготовленої продукції (наданих послуг) протягом одного виробничого циклу, як правило, менше ніж за 365 днів [6].

До оборотних засобів Економічний енциклопедичний словник [8, с. 11] відносить запаси сировини, матеріалів, палива, інструменти, виробничий і побутовий інвентар, запаси готової продукції, у тому числі кошти у незавершених платежах підприємствами-постачальниками, заділи незавершеного будівництва, тару, а також грошові ресурси (дебіторська заборгованість, короткострокові фінансові вкладення, готівкові кошти та ін.).

Оборотні засоби називають також поточними активами, оборотними фондами. Дослідники зазначають, що в ринковій економіці оборотні засоби набувають специфічної соціально-економічної форми оборотного капіталу. На підприємствах фінансисти-економісти можуть застосовувати робочу назву «оборотні засоби».

Щодо оборотних фондів, то дослідники обґрунтують, що їх суспільною формою є оборотний капітал.

До оборотного капіталу відносять готівкові кошти, високоліквідні цінні папери, матеріально-виробничі запаси, нереалізовану готову продукцію, короткострокову заборгованість інших підприємств цьому підприємству. Оборотний капітал деякі дослідники називають оборотним фондом підприємства [15, с. 216–217]. Згідно з бухгалтерським балансом оборотний капітал визначають як різницю поточних активів підприємства і його короткострокових зобов'язань.

Аналіз сутності визначення економічної категорії «оборотні кошти» і суміжних термінів

Термін	Зміст визначення терміна	Коментар
1	2	3
Оборотні засоби (Економічний енциклопедичний словник [8, с. 11])	Грошові кошти підприємств, фірм, компаній, які авансуються в об'єкти, що використовуються у межах одного відтворювального циклу або в короткотерміновому періоді (до одного року)	Складова частина оборотних коштів у вартісній формі/виді
Оборотні фонди (Економічний енциклопедичний словник [8, с. 11])	Предмети праці (сировина, паливо, енергія, куплені напівфабрикати, тара та ін.), які у процесі виробництва переносять свою вартість на новостворений продукт відразу, а також вартісна форма робочої сили	Складова частина оборотних коштів, що набула матеріальної (уречевленої форми/виду)
Оборотні активи (Сучасний економічний словник [15, с. 216–217])	Оборотні кошти підприємств, фірм, що відображаються в активі їх бухгалтерського балансу	Термін застосовується у фінансовій звітності, позначаючи оборотні кошти
Оборотні активи (Великий економічний словник [4, с. 15])	Нормовані та ненормовані оборотні кошти об'єднань, підприємств, організацій, що відображаються в активі бухгалтерського балансу	Термін застосовується у фінансовій звітності, позначаючи оборотні кошти
Активи нормовані (Великий економічний словник [4, с. 15])	Залишки оборотних коштів, що плануються	Складова частина оборотних коштів
Оборотні кошти (Сучасний економічний словник [15, с. 216–217])	Частина коштів виробництва, що повністю споживається протягом виробничого циклу, зазвичай включає матеріали, сировину, паливо, енергію, напівфабрикати, частини, незавершене виробництво, витрати майбутніх періодів у грошовому еквіваленті	Вартість оборотних коштів визначається підсумовуванням вартостей їх окремих видів
Оборотні кошти (Популярний економіко-математичний словник [10, с. 83–84])	Грошові кошти госпрозрахункового підприємства (об'єднання), які використовуються для фінансування господарської діяльності. Включають оборотні фонди (предмети праці, виробничі запаси, незавершену продукцію) і фонди обігу (запаси готової продукції, грошові кошти в касі підприємства, на рахунках і в розрахунках)	Поділяються на власні і залучені (кредити банків), нормовані та ненормовані
Оборотні кошти (Економічна енциклопедія [21, с. 133–134])	Грошові кошти госпрозрахункового підприємства (об'єднання), організації, які використовуються для фінансування поточної (експлуатаційної) господарської діяльності, тобто для створення виробничих запасів сировини, матеріалів, палива, тари, інструментів, виробничого і побутового інвентарю, незавершеного виробництва, запасів готової продукції, включаючи кошти у незавершених розрахунках (платежах), на рахунках і в касі	Частина оборотних коштів функціонує у сфері виробництва, інша – у сфері обігу, в кожен момент часу вони частково «зв'язані» у запасах матеріальних цінностей, частково – на рахунках у банках, у касі і незавершених розрахунках із контрагентами. Поділяються на власні і залучені, нормовані та ненормовані
Оборотний капітал (Сучасний економічний словник [С. 216–217])	Найбільш ліквідна частина капіталу підприємства, яка, на відміну від основного капіталу, є більш плинною і легко трансформується у грошові кошти	Звужено відображає сутність категорії «оборотні кошти»
Обігові кошти (Економічний словник [9, с. 208])	Сукупність грошових коштів, авансованих підприємствами для формування обігових виробничих фондів і фондів обігу, що забезпечують безперервний процес виробничо-господарської діяльності	Синонім оборотних коштів, однак не містить внутрішньоуправлінського контексту

У дослідженні Ю. Пеняк висловлюється думка про тотожність понять «оборотні кошти», «оборотні засоби» й «оборотні активи» [12]. Дослідник вважає, що «оборотні засоби» не можна розглядати одночасно і як активи, і як капітал, оскільки активи – це ресурси підприємства, що обслуговують його безперервну господарську діяльність, від використання яких підприємство очікує отримати прибуток, а капітал – це джерело фінансування цих ресурсів. Він може бути або власним, або позиковим, тобто вказує на право власності. Оборотні засоби – активний складник майна підприємства, а отже, це і є оборотні активи. Терміном «оборотні активи» доречно користуватись лише тоді, коли мова йде про речовий склад оборотних засобів, тобто розміщення їх в активі балансу [12].

Таким чином, у трактуванні економічної категорії «оборотні кошти» у вітчизняній економічній науці відсутній єдиний методологічний підхід, змішуються поняття «оборотні кошти», «оборотний капітал», «оборотні засоби», «оборотні фонди», «фонди обігу» та ін. При цьому обґрунтовано висувається думка про ідентичність понять «оборотні кошти» й «оборотний капітал» [19, с. 186].

2. Інституціональне і нормативно-правове закріплення економічної категорії «оборотні кошти».

Застосування та обіг у бухгалтерському й управлінському (внутрішньогосподарському) обліку економічної категорії «оборотні кошти» в українському законодавстві прямим чи опосередкованим чином регулюється Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, Наказом Міністерства фінансів України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства та внесення змін до деяких наказів Міністерства фінансів України» та ін.

Важливо наголосити, що для цілей бухгалтерського обліку елементи оборотних коштів визнаються активами за умови, що існує ймовірність отримання підприємством у майбутньому економічних вигод, пов'язаних з їх використанням, та їх вартість може бути достовірно визначена. В іншому разі, коли актив не визнається, його вартість не відображається у складі оборотних активів, а зараховується до поточних витрат періоду (до категорії операційних витрат).

Згідно з Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» у бухгалтерському обліку і під час складання фінансової звітності суб'єктами господарювання визначається вартість оборотних активів як грошей та їх еквівалентів, що не обмежені у використанні, а також інших активів, призначених для реалізації чи споживання протягом опе-

раційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу. Тут важливо наголосити, що активами визначено ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до отримання економічних вигод у майбутньому.

Якщо узагальнити коло користувачів і розпорядників фінансово-економічної і статистичної інформації про стан господарюючої одиниці та господарські процеси, то суб'єктами володіння та користування інформацією про оборотні активи підприємства є держава (забезпечення умов розвитку ринково-орієнтованої економіки на макроекономічному рівні); власники (створення необхідних умов ефективної підприємницької діяльності на мікрорівні); наукові та практичні працівники-фінансисти, економісти (узагальнення прогресивних розробок вітчизняної та зарубіжної практики, сучасних методів бухгалтерського обліку). Зазначені суб'єкти використовують інформацію з різними цілями. Законом «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» передбачено ведення бухгалтерського та внутрішнього господарського (управлінського) обліку.

Бухгалтерський облік визначено як процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім і внутрішнім користувачам для прийняття рішень.

Внутрішньогосподарський (управлінський) облік – це система оброблення та підготовки інформації про діяльність підприємства для внутрішніх користувачів для прийняття ними рішень щодо управління підприємством.

Окремо виділяють аналітичний облік як складник системи бухгалтерського обліку, що ведеться з метою надання детальної інформації про кожного контрагента та всі операції. Відкриття аналітичних рахунків передбачає наявність обов'язкових параметрів згідно з вимогами Національного банку України.

Варто зазначити, що у світовій практиці облік поділяють на фінансовий, що забезпечує надання інформації зовнішнім користувачам, та управлінський передбачає збирання й опрацювання даних відповідно для внутрішніх користувачів.

Управлінський аспект в аналізі економічної категорії «оборотні кошти» пояснюється метою організації управлінського обліку на підприємстві. Управлінський облік забезпечує отримання інформації, яка потрібна для контролю поточної діяльності підприємства та його структурних підрозділів, оптимізацію використання ресурсів, визначення ефективності виробництва, тактики управління і планування, прийняття оптимальних управлінських рішень. Таким чином, до сфери управлінського обліку належать групування, планування (бюджетування), аналіз і контроль зазначених вище об'єктів. Об'єктами управлінського обліку є затрати підприємства за їх цільовим призначенням, групування їх за видами

продукції, процесами, стадіями виробництва, центрами відповідальності, сферами діяльності, регіонами реалізації продукції тощо; доходи підприємства, їх групування за видами продукції, сферами діяльності, регіонами реалізації тощо; фінансові результати діяльності підприємства за видами продукції, сферами діяльності, регіонами реалізації.

Дослідники фінансово-економічних відносин сільськогосподарських підприємств відзначають, що фінансовий та управлінський облік функціонують у тісному взаємозв'язку, що практично унеможливає їх розмежування, внаслідок чого в сільськогосподарських підприємствах функціонує єдина система обліку для прийняття обґрунтованих управлінських рішень різного масштабу.

Тобто у фінансовій звітності підприємства оборотні кошти виступають як його активи. Майбутня економічна вигода, що втілена в актив, є потенціалом, за рахунок якого можливе надходження (прямо або опосередковано) грошових коштів та їх еквівалентів до суб'єкта господарювання. У цьому разі потенціал є або продуктивним, або може набувати форми конвертованості у грошові кошти чи їх еквіваленти, а також спроможності зменшувати відтік грошових коштів. Варто зазначити, що для існування активу матеріальна форма не є суттєвою. Деякі види активів (наприклад, дебіторська заборгованість та ін.) пов'язані з юридичними правами, включаючи право власності.

3. Міжнародні стандарти і підходи.

У зарубіжній практиці застосовують термін *current assets* (англ.) на позначення українських еквівалентів поточних, оборотних активів, оборотних коштів, оборотних засобів, легкорезалізовуваних активів, ліквідних активів, тобто це активи, які будуть використані, перетворені у готівкові кошти чи списані на видаток підприємством протягом року і включають готівкові грошові запаси, дебіторську заборгованість, запаси готової продукції, виробничі запаси сировини, матеріалів, палива, інвентар тощо.

Експерти групи Accounting Coach наводять таке визначення оборотних коштів: це готівкові кошти, включаючи залишки на рахунках, валютних рахунках; грошові еквіваленти, такі як державні цінні папери (з терміном погашення до 90 днів); тимчасові інвестиції, такі як депозитні сертифікати з терміном погашення до одного року, а також інші короткострокові інвестиції; дебіторська заборгованість або торговельна дебіторська заборгованість за вирахуванням резерву за сумнівними боргами; векселі до отримання з терміном погашення протягом одного року; інша дебіторська заборгованість, зокрема, повернення податку на прибуток, грошові аванси співробітникам, страхові виплати; сировина, незавершене виробництво, готова продукція, пакувальні матеріали; офісна техніка; витрати майбутніх періодів; авансові платежі. Тобто це поточні активи – гроші у готівковій формі або такі, що можуть бути швидко переведені в готівку і будуть використані

протягом одного року або протягом робочого циклу підприємства, якщо специфіка діяльності зумовлює його більшу тривалість.

Глибокий аналіз фінансових ресурсів аграрного сектору міститься у праці, де зазначено, що макроекономічна стабільність і розвиненість економічних інститутів є фундаментальною основою стабільності фінансового сектору і кредитної системи, а це передбачає структурні зміни в сільському господарстві пострадянських країн і зумовлює відповідну структуру оборотних коштів.

Узагальнюючи дефініції економічної категорії «оборотні кошти», слід наголосити, що це грошові кошти та інші ресурси, які, як очікується, будуть переведені у грошову форму або використані протягом одного року на звітну дату. Якщо робочий цикл компанії перевищує один рік, то ресурс вважають оборотним активом, якщо він буде перетворений у грошову форму або використовуватиметься протягом робочого циклу.

Оборотні активи групують за їх ліквідністю – грошові кошти, тимчасові інвестиції, дебіторська заборгованість, інвентар, витратні матеріали, страхування. Оборотні активи відносять до ліквідних активів. Коефіцієнт ліквідності (розраховується діленням суми загальних оборотних активів на загальну суму поточних зобов'язань, нормативне значення від 1,0 і більше) є оперативним показником фінансового стану підприємства, показуючи, чи є кошти для задоволення короткострокових зобов'язань і скільки разів поточні зобов'язання покриваються.

Зважаючи на те, що Україна має значні перспективи щодо провідних позицій європейського та світового експортера окремих видів сільськогосподарської продукції, загалом високий потенціал у вирішенні глобальної проблеми продовольчої безпеки, доцільно узгоджувати й гармонізувати фінансово-економічну термінологію обліку та управління.

Так, гармонізацію національного законодавства із законодавством Європейського Союзу, а також вимог до фінансової звітності суб'єктів господарювання, бухгалтерського обліку Законом України «Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» визначено однією з пріоритетних сфер модернізації законодавства України. Метою такого процесу модернізації (адаптації) є, зокрема, підвищення прозорості фінансової звітності вітчизняних господарюючих суб'єктів, забезпечення її суміщення зі звітністю іноземних суб'єктів, створення привабливих умов для іноземного інвестування, спрощення виходу вітчизняних господарюючих суб'єктів на іноземні, міжнародні ринки капіталів. Процес гармонізації у фінансово-економічній сфері регулюється Розпорядженням Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні» від 24 жовтня 2007 р. № 911.

Сучасне теоретичне осмислення змісту економічної категорії «оборотні кошти», на нашу думку, має бути своєрідним синтезом запропонованих економічною думкою положень з урахуванням поточного та бажаного стану національної економіки, її галузей/секторів, окремих господарюючих суб'єктів, а також регіонів.

Висновки. Таким чином, *оборотні кошти* – це економічна категорія, яка являє собою інтегровану сукупність коштів, вкладених у запаси, біологічні активи, дебіторську заборгованість, поточні фінансові інвестиції, готівкові кошти, витрати майбутніх періодів, що перебувають у постійному русі, повністю споживаються протягом одного виробничого циклу і

забезпечують безперервну господарську діяльність підприємства з метою отримання прибутку та його сталого розвитку. Ця економічна категорія характеризується змінністю своїх кількісних і якісних параметрів залежно від способу (форми) їх використання, потреби у них в конкретний момент часу.

Запропоноване визначення економічного змісту оборотних коштів створює передумови для достовірного аналізу їх структурних елементів, об'єктивного визначення оптимального обсягу і співвідношення складників для забезпечення ефективного функціонування підприємства з метою виявлення резервів відтворення оборотних коштів, удосконалення організації, зокрема, кредитного забезпечення.

Список літератури:

1. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент : учебный курс / И.А. Бланк. – К. : Ника-Центр; К. : Эльга-Н, 2002. – 448 с.
2. Бланк И.А. Стратегия и тактика управления финансами / И.А. Бланк. – К. : АДЕФ-Украина; МП «ИТЕМ лтд» : [б.в.], 1996. – 534 с.
3. Бланк И.А. Финансовый менеджмент : учебный курс / И.А. Бланк. – К. : Ника-Центр : Эльга, 2001. – 528 с.
4. Большой экономический словарь : словарь / М.Ю. Агафонова, А.Н. Азрилиян, С.И. Дегтярев и др.; под ред. А.Н. Азрилияна. – М. : Правовая культура, 1994. – 525 с.
5. Бухгалтерський словник / Ф.Ф. Бутинець [та ін.]; ред. Ф.Ф. Бутинець ; Житомирський інженерно-технологічний ін-т. – Житомир : ПП «Рута», 2001. – 220 с.
6. Гетьман О.О. Економіка підприємства : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О.О. Гетьман, В.М. Шаповал. – 2-ге вид. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 488 с.
7. Дієсперов В.С. Ефективність виробництва сільськогосподарських підприємств Київського регіону / В.С. Дієсперов. – К. : ННЦ ІАЕ, 2012. – 72 с.
8. Економічний енциклопедичний словник : У 2 т. – Т. 2; за ред. С.В. Мочерного. – Львів : Світ, 2006. – 568 с.
9. Економічний словник / Г.В. Осовська, О.О. Юшкевич, Й.С. Завадський. – К. : Кондор, 2007. – 358 с.
10. Лопатников Л.И. Популярный экономико-математический словарь / Л.И. Лопатников. – М. : Знание, 1990. – 256 с.
11. Муравський О.А. Економічне моделювання ефективного використання оборотних коштів у сільськогосподарських підприємствах / О.А. Муравський // Економіка АПК. – 2015. – № 6. – С. 59–66.
12. Пеняк Ю.С. Формування та ефективність використання оборотних засобів сільськогосподарських підприємств : автореф. На здобуття наук. ступеня канд. наук: спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)», Х. – 2010. – 24 с.
13. Поддєрьогін А.М. Фінансова стійкість підприємств у економіці України [Текст] : монографія / А.М. Поддєрьогін, Л.Ю. Наумова ; Держ. вищ. навч. закл. «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». – К. : КНЕУ, 2011. – 184 с.
14. Скоробогатова В.В. Бухгалтерський облік та контроль монетарних активів: проблеми теорії та методології : монографія / В.В. Скоробогатова. – Житомир : ЖДТУ, 2012. – 520 с.
15. Современный экономический словарь / Б.А. Райзберг, Л.Ш. Лозовский, Е.Б. Стародубцева. – М. : ИНФРА-М, 1997. – 496 с.
16. Сучасна економіка : навч. посібник для студ. неекон. спец. вищих навч. закл. / П.С. Єщенко, Ю.І. Палкін. – К. : Вища шк., 2005. – 326 с.
17. Финансовый менеджмент: теория и практика : учебник для студ. вузов, обуч. по спец. «Финансы и кредит», «Менеджмент», «Бухгалтерский учет и аудит» / Е.С. Стоянова [и др.]; ред. Е.С. Стоянова ; Финансовая академия при Правительстве РФ, Академия менеджмента и рынка, Институт финансового менеджмента. – 5 изд., перераб. и доп. (юбилейное). – М. : Перспектива, 2000. – 656 с.
18. Фінанси підприємств : підручник / А.М. Поддєрьогін та ін. ; кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін ; Держ. вищ. навч. закл. «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана». – 8-е вид., переробл. та доповн. – К. : КНЕУ, 2013. – 519 с.
19. Фінанси підприємств : підручник / А.М. Поддєрьогін [та ін.]; наук. ред. А.М. Поддєрьогін ; Київський національний економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана. – 7 вид. без змін. – К. : КНЕУ, 2008. – 552 с.
20. Финансовый менеджмент : навч. посіб. / Т.В. Момот, В.О. Безуглий, Ю.О. Тараруєв та ін. ; За ред. Момот Т.В. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 712 с.
21. Экономическая энциклопедия. Политическая экономия / Гл. ред. А.М. Румянцев. – М. : Советская Энциклопедия. – Т. 3, Н. – Социологическая школа. – 1976. – 624 с.